

**Historia De Vita, Moribus, Rebus Gestis, Studiis Ac
Denique morte Praedicantium Lutheranorum, Doct.
Martini Lutheri, Philippi Melancthonis, Matthiae Flacii
Illyrici, Georgii Maioris, et Andreae ...**

Complectens ortum, progressum [et] incrementa, tum arcana plurima
hactenus non prodita, omnium penè huius temporis haeresum

... Vita ... Philippi Melancthonis. Matthiae Flacii Illyrici. Georgii Maioris, Et
Andreae Osiandri

Ulenberg, Kaspar

Coloniae Agrippinae, 1622

IV. Replica Cæsaris ad tergiuersationem Mauritij. Melanct. scriptum à
Flacianis exagitatum. Cæsaris literæ de Melancth. ex Saxonia
deturbando cum responso Mauritij ad Cæs.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-65643](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-65643)

declararet, omninò necessarium fuisse. Interim operam se daturum pollicetur, eaque fide atque industriâ negotium hoc acturum apud subditos, vt se concordia, pacis & tranquillitatis amantem, tum ad obedientiam Cæsari præstandam paratissimum, re ipsâ testatum faciat.

Cæsar habito cum ijs consilio, qui præsentibus erant, per Seldum respondet; Quod Princeps ad actionem superiorem regrediatur, iamque promulgato decreto secessionem faciat à cæteris Ordinibus, id sibi non iniuriâ valde mirum videri. Verum, vt ut se habeant ista, perlecturum se scriptum, quod obtulerit, ac deinde, quid mentis suæ sit, declaraturum. Post dies aliquot, ad vigesimum quartum Maij Mauritium vocat, & Ferdinando Rege cum Atrebatensi præsentibus, per Seldum respondet in hanc sententiam: Quod Mauritius hætenus non sit dimissus, cum non semel abeundi facultatē petierit, id arduis Imperij negotijs tribuendum, quæ præsentiam ipsius postularint. Nunc verò potestatem illi fieri, vt ad suos reuertatur, relictis tamen consiliarijs, qui, quod reliquum sit negotiorum, vnâ cum cæteris Ordinibus tranfigant. Ad scriptû vero nuper oblatû quod spectet, vehementer mirari Cæsarem, quod ipse solus à cæteris Electoribus, Principibus & ciuitatibus sese disiungere moliat: Hortari denuò ipsum, vt desistat ab huiusmodi incepto, & in hac causâ cæteris Ordinibus adhærescat.

Nec

ANNO

1548.

Repetit suorum ordinum cõsensum.

IV.

Replica Cæsaris.

Miratur inconstantiam Mauritij.

Mauritio reditum ad suos concedit.

Ad vnionẽ eum hortatur.

ANNO
1548.

Mauritius
superiora
repetit.

Explorat
Melanch-
thonis sen-
tentiam de
libro Au-
gustano.

Petit soli-
dum respō-
sum.

Scriptum
Theolo-
gorum pro
informan-
do Princi-
pe.

Nec aliud expectaturum ab ipso Casarem, quā vt missā protestatione subditos permo-ueat, vt & ipsi ordinationem hanc publico decreto firmatam amplectantur. Mauritius nihil adhæc, nisi quæ prius de subditis consulendis eundem ad elabendum obiecerat: Atque ita dimissus è Comitij sub initium Iunij mensis domum redijt.

Priusquam verò conuentus ageret Ordinum suorum in Misniâ, Melanchthonis aliorumque VVittenbergensium sententiam de libro Augustano sibi putauit certius explorandam. Scripserant illi quidem aliquoties Electoris mādatur censuras & notas: sed quædam intacta præterierant; de rebus etiam nonnullis dubiè locuti erant, & trepidanter, vt in hac causâ parum firmis vestigijs insistere viderentur. Mauritius igitur neglectis illis, quæ hæctenus in isto negotio responderant, firmum quid & solidum de omnibus libri capitibus postulabat; quod Ordinibus in Conuentu proponeret. Atque eum in finem librum vti publicatus erat, statim à reditu VVittēbergam misit: Quem cum Melanchthon, cæterique denuò perlegissent, nouum quoddam scriptum conficiunt, secreto tamē, & sub fide silentij, ad informandum Principem; quod cum decimosexto Iunij absolutum esset, vigesimo septimo demum eiusdem mēsis die ad Mauritium transmiserunt. Huius scripti auctor erat Melanchthon: quem admodum & cæterorum, quæ pridem in hoc gene-

genere scripta erant mandatu principis , & ANNO
 Augustam transmissa. Cæterùm nihil ferè 1548.

nouum adferunt in hoc scripto , sed cram-
 ben, quod aiunt, recoctam apponunt. Inte-
 rim non minus timidè agunt , quam pridem
 in alijs censuris , & vitabundi velut suspenso
 gradu incedunt , ne scilicet in hanc illamve
 partem impingant. Doctrinam libri de Iu-
 stificatione, de Missâ, quâ Sacrificium est, de
 oblatione pro vita functis , de priuatâ pec-
 catorum confessione , de inuocatione san-
 ctorum, nequaquam recipiendam definiunt.
 Vbi verò de Ecclesia & episcopis , de Bap-
 tismo, de Confirmatione , de Vnctione, de
 Pœnitentia, de Satisfactione, de Eucharistia,
 de Matrimonio, de Ceremonijs loquuntur,
 vel restitant , nec certum figunt vestigium,
 vel censent non disputandum. Iurisdic-
 Ecclesiastica quin Episcopis restituatur non
 abnuunt; sed addunt conditiones; ne vel op-
 primant veritatem Episcopi , vel ceremo-
 nias rursus instituant cum idolomaniâ con-
 iunctas. Ordinatio sacerdotum vt inter Sa-
 cramenta numeretur , aiunt sibi non displi-
 cere. Interim mordaces passim & virulentos
 sermones infarciūt in Catholicos more suo.
 Sub finem nullum se profitentur nouum do-
 ctrinæ genus suscepturos , diuersum ab eo,
 quòd hæctenus in ijs regionibus traditum
 sit, & à duabus Vniuersitatibus , VVitten-
 bergensi scilicet & Lipsiensi publicis scriptis
 confirmatum. Et quia cum eo doctrinæ ge-
 nere

Capita cõ-
 trouersa.

Camer. in
 vit. Mel.
 p. 266.

Iurisdic-
 tionem
 cõditiona-
 liter ad-
 mittunt.

Sermones
 eorum vi-
 rulentis.

Ad prius
 scriptum
 prouocat.

ANNO
1548.

Censura
per Flaciū
excusa.

Liber Au-
gustanus
a quibusvis
sugillatus.

*Camer. vb.
supr. & seq.*

Cæsaris
indigna-
tio.

Melāchth.
dicacitas.

Cam. p. 275

nerē liber hīc in præcipuis capitibus pugnet, imponi sibi necessitatem aiunt alios admonendi, ne falsis eius dogmatibus assentiantur.

Hæc Censura licet in vsum Electoris Mauritij scripta tantum fuit, idque sub fide silentij, vti diximus; venit tamē & in aliorum manus; & paucis septimanis post, mense Julio nimirum, Flacij Illyrici studio, qui tū VVittenbergæ Hebraicam linguam profitebatur, sub nomine Melanchthonis Magdeburgi typis excusa fuit, & passim per Germaniam diuulgata. Atq; hoc primum aiunt fuisse scriptum, quo liber Imperij publicè fuit sugillatus: Non diu post, Augusto mense scilicet, & aliud quoddam paulò prolixius ex eadem officinâ prodijt, à Melanchthone confarcinatum, cæterisque ipsius socijs, ad conuentum Misenensem euocatis, vt paulò infrà dicemus. Hæc scripta cum passim volitarent per Germaniam, ad Cæsaris quoque manus peruenerunt.

Erat id temporis Cæsar Spire; cumque videret Tractatus istos, suscitata denuo fuit illius indignatio, quam Ferdinandus Rex, vt diximus, Augustæ commodis sermonibus nonnihil consopiuerat. Eam verò non parum auxit dicacitas Melanchthonis, cuius sermones deferebantur in librum Augustanum vnaque in Cæsarem ipsum acerbiores, qui forsā illi, æstuante stomacho, per incuriam inter familiares exciderunt. His com-

commotus Cæsar, in eam iracundiam exarsit, ut pridie Calend. Septembris, datis ad Mauritium litteris, Melanchthonem velut hostem suum è Saxonix finibus exturbari præciperet: Qua de re Cæsaris ipsius verba subiungo.

Facere non possumus, inquit, quin summo cum animi nostri dolore significemus, per homines fide dignos ad nos delatū, quod Philippus Melanchthon, à quo pro temporum istorum conditione consideratis ijs, quæ iam antè per ipsum admissa fuerunt, non iniuria longè aliud expectandum nobis erat, malignum & virulentum animum pertinaciter retineat, variaque machinetur contra librum Interim, & quæ prætereà nobis intelligit aduersari: Quod nullo pacto nobis tolerandum venit. Itaque serio tibi mandamus hisce litteris, adeoque volumus, ne Philippum, quem diximus, deinceps foueas aut feras in ditionibus tuis, sed ex ijs proscriptum eiicias, tanquam vnum ex præcipuis proximi motus incentoribus, qui contra nos scriptis suis virulentiam & seditio- nem spirantibus rebellium animos non parum accenderunt, atque in suscepta rebellionem confirmarunt. Itaque inter seditiosos eum censemus: Quod illius crimen nondum est apud nos expiatum. Prætereà liber quidam diebus superioribus peruenit ad manus nostras, quem his litteris adiungimus, vnaque significatum est,

ANNO

1548.

Eum mandat ex finibus Saxonix deturbari.

“

“

“

“

“

“

“

“

“

“

“

“

“

“

“

“

“

“

“

“

“

“

“

“

“

“

“

r 2

eum

ANNO
1548.

eum per Vniuersitates tuas VVittenbergen-
sem & Lipsiacam compositum esse, & in lu-
cem emissum. Quod si ita est, quin id sine
scitu consensuque tuo factum sit, nihil du-
bitamus. Et hoc igitur à te serio postulamus,
vt in autores illius, quemadmodum decet,
animaduertas. Hæc Cæsar.

Mauritius
nutabun-
dus.

Mauritius verò territus nō nihil hoc nun-
cio, suorumque leuitatem & petulantiam de-
testatus, qui spargendis huiusmodi scriptis
& contumeliosis sermonibus Cæsarem alio-
qui satis offensum grauius irritarent, hare-
bat, quid esset ad has litteras respōdendum.

Melanch-
thonis te-
meritas.

Nouerat Melāchthonis temeritatem in hoc
genere, & inconsultam dicacitatem, quam
ipse non semel expertus erat. Nam sub ini-
tium belli germanici quædā in ipsum Mau-
ritium liberius dixisse ferebatur, quod arma
caperet contra Protestantes, & Cæsari mili-
taret, vt isti loquuntur, euangelio bellum
inferenti, eiusque mandatu Saxonis agnati
Principis ditiones hostiliter occuparet: qua
de re Camerarius cū per litteras admonuit.
Iam & ante quadriennium, cū inter Ele-
ctorem & Mauritium inopinato bellum ex-
ardesceret, in hunc Melanchthon parum be-
nignos sermones habuit; vt tum quidem, si
penes Mauritium esset victoria, sese in vitæ
periculo futurum existimaret; quemadmo-
dum supra diximus. Meminerat ista Mauri-
tius Elector: Et quāquam satis intelligebat,
Cæsarem causas habere grauiissimas, cur hæc
info-

Eius de
Mauritio
varij ser-
mones.

Mauritius
eius de-
fensor.

insolentiam in principes & effrenatam linguæ calamique petulantiam coerceri postularet : defendendum tamen quoquo pacto Melanchthonem censuit, cauendumque, ne quid durius in ipsum statueretur: Ne, si secus faceret, suas iniurias vindicare videretur, eaque re non subditorum modo, sed & Lutheranorum omnium animos, qui, Flacianis exceptis, ab ipso pendebant, à se penitus auerteret. Et quidem cum omnino Cæsari respondendum esset, mensem integrum transire passus est, ut iracundiæ vehementiores illi motus in animo Cæsaris intereà residerent.

ANNO
1548.

Tandem ultimo Octobris datis ad Cæsarem litteris, Quæ de Melanchthone scripserit, ea se non sine summo animi sui mœrore legisse dicit. Concepta pridem esse pacificationis capita inter Cæsarem & Saxoniam Ducem captiuum, qua ministri principis illius omnes, & subditi sint vnâ comprehensi, quorum non sit expressis nominibus facta mentio. Melanchthonis verò nomen in illa pacificatione scriptum non inueniri. Itaque se quidem eum inter reconciliatos censuisse. Neque verò sibi de viro hoc aliud constare, quam quod in actionibus omnibus, quæ quidem ad Cæsaream ipsius Maiestatem spectent, non modo pacis & concordie studiosus fuerit, sed & alios cohortatus sit ad moderata consilia, & alioquin multum boni fecerit. Quod si virum hunc è ditionibus suis eijciat, facile videre Cæsarem, quo in odio non apud sub-

Respondet
Cæsari.

Melanch-
thonem
excusat.

ANNO
1548.

Rogat Cæsarem vt clementior sit in Melanchthonem.

Consultationes variae Lutheranoꝝ.

ditos tantum , sed & apud exteros eam ob causam sit futurus. Rogare igitur, quam possit humillimè , vt deponat conceptam indignationem , nec inclementer ferat , si Melanchthonem ipse tãtis per in ditionibus suis remanere patiatur, dum eum honoris diuini concordiaëque promouendæ cupidum , & Cæsarei nominis obseruantem deprehendat. De libro vero, quem à VVittenbergensibus & Lipsiensibus diuulgatum Cæsar existimet , scripsisse se antehac ad Ferdinandum Regem, qui proculdubio de rei veritate Cæsarem informarit. Cæsar accepto responso negotium hoc velut suspensum reliquit, donec intelligeret , quid de libro Augustano Mauritius re cum suis communicata, responsurus esset. Ea enim conditione dimissuserat à Cæsare, vt ordinationem istam de statu religionis in Comitijs promulgatam , infirmuaret Ordinibus ditionum suarum, eosque quibus posset argumentis , ad assentiendum permoueret. Atque hinc natæ sunt istæ tam frequentes consultationes, quas Theologorum præsentia vehementer impeditas reddidit. De quibus nobis deinceps non nihil dicendum erit propter Melanchthonem , qui non interfuit tantum omnibus istis conuentibus ; sed & consilia Theologorum moderatus est , ad quorum iudicium in hac causa politici semper pro-uocarunt.

CAPVT